

Itämerensuomalainen suullinen runous

FILTER-hanke



Photo: Forest Finns in Sweden, Albert Hämäläinen 1931, Finnish Heritage Agency, SUK237:102.

FILTER: Formulaic intertextuality, thematic networks, and poetic variation across regional cultures of Finnic oral poetry



<https://blogs.helsinki.fi/filter-project/>



Mari Sarv, Jukka Saarinen, Liina Saarlo, Maciej Janicki, Eetu Mäkelä, Kati Kallio, Sakari Korpikallio

Academy of Finland at the Finnish Literature Society & HELDIG, with Estonian Folklore Archives

THE FINNIC LANGUAGES AND MAIN DIALECTS in the beginning of the 20th century



Itämerensuomalainen suullinen runous, runolaulu



- Virolainen *Eesti Regilaulude Andmebaas* (ERAB, 100 034 > 150 000 tekstiä)
- Suomalainen SKVR-kokoelma (89 247 tekstiä)
- SKS:n julkaisemattomat runot (85 228 tekstiä)
- hyvin ongelmallinen ja sekalainen
- kirjalliset kalevalamittaiset runot
- muita mielenkiintoisia runomuotoisia aineistoja tai kansanperinneaineistoja (myöhemmin?)
- arkkiveisut, vepsäläiset & liiviläiset runot, vienalaiset joit, livvinkarjalaiset stiihut, riimilliset laulut, itkuvirret, sananlaskut, tarina-aineistot...

- tietokantahaut, samankaltaisuuslaskenta, kartta- ja lajivisualisoinnit, aineiston määrälliset ominaisuudet
- miten analysoida variaatiota ja variaation variaatiota suhteessa runotyyppieihin, alueellisiin kulttuureihin (kielimuodot, etnisyydet), suvuittain, laulajittain?
- kirjallistumisen ja modernisaation vaikutukset

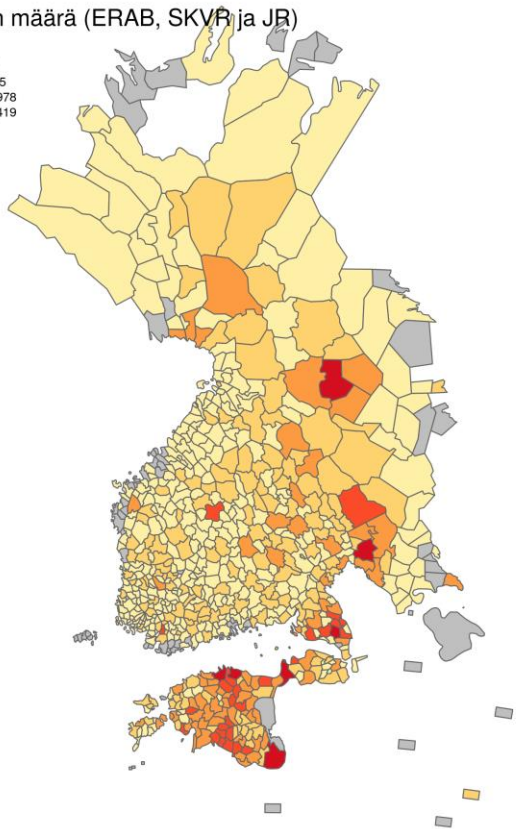
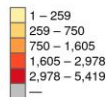
Aineiston haasteita



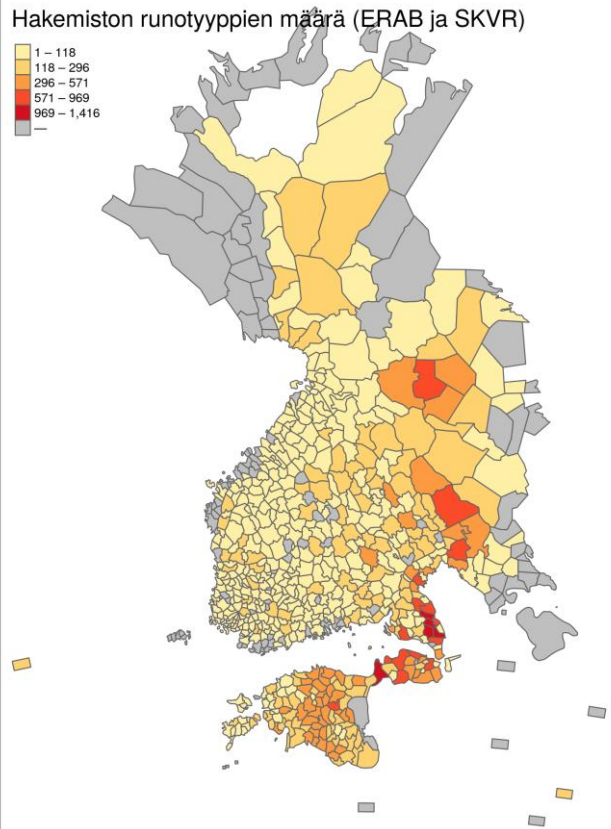
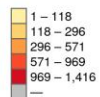
- tallennushistoria & tallennusaikaiset paikalliskulttuurien erot → epätasainen aineisto
- kielellisesti hyvin varioiva
 - 6 kieltä murteineen ja muuttuvine konventioineen
 - hyvin moninaiset tallentajakohtaiset ortografiset ratkaisut
 - suuri kielellinen ja poeettinen variaatio
 - laulukielen erityispiirteet, tallennustavan vaikutukset

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	json_id	orig_id	county_name	parish_name	n_poems	delete	comment	map corrections		
2	112	skvr_3180	Keski-Suomi	Äänekoski	5					
3	112	skvr_3181	Keski-Suomi	Äänekoski mlk	0		Maalaiskunnat yhdistetty kaupunkeihin			
4	407	skvr_6127	Aunus	Äänislinna	8	1	sama kuin Petroskoi. Päivitetään Äänislinna > Petroskoi			
5	NA	skvr_722	Satakunta	Äetsä	0	1	yhdistetty Kelkuasta ja Kiikasta 1981			
6	334	skvr_550	Satakunta	Ahlainen	65					
7	445	skvr_2000	Satakunta	Ähtäri	94					
8	312	skvr_4461	Etelä-Pohjanmaa	Ähtävä	0		Ähtävä = Esse			
9	555	skvr_560	Satakunta	Aitolahti	0					
10	666	skvr_4410	Etelä-Pohjanmaa	Ajär	NA			Alajärvi		
11	776	skvr_2430	Häme	Akaa	49					
12	866	erab_p99	Tartumaa	Äksi	687					
13	24	skvr_6438	Länsi-Inkeri	Ala-Laukaa	NA			Narvusi		
14	223	skvr_4400	Etelä-Pohjanmaa	Alahärmä	28					
15	666	skvr_4410	Etelä-Pohjanmaa	Alajärvi	91					
16	2	skvr_5880	Länsipohja	Alakainuu	0					
17	148	skvr_4950	Pohjois-Pohjanmaa	Alakiiminki	11		JUKKA: perinnealuepitäjälueuettelon mukaan Alakiiminki = Kiiminki. Kuiten			
18	157	skvr_570	Satakunta	Alastaro	264					
19	168	skvr_5460	Peräpohjola	Alatornio	1251			168 Kartalla väärä nimi, po. Peräpohjola, Alatornio skvr_		
20	534	skvr_5885	Länsipohja	Alatornio	760		Ruotsin Alatornio, kartalla Haaparanta, mutta kaikki (?) tosinnot kuuluisiv			
21	179	skvr_5886	NA	Alatornio (Ruotsi)	NA	1	Alatornio (oR, Ri Nedertorneå			
22	13	skvr_5655	Ruija	Alattio	0					
23	212	skvr_4420	Etelä-Pohjanmaa	Alaveteli	3					
24	224	skvr_4960	Pohjois-Pohjanmaa	Alavieska	23					
25	235	skvr_4430	Etelä-Pohjanmaa	Alavus	184					
26	NA	skvr_5470	Peräpohjola	Alkkula	0					

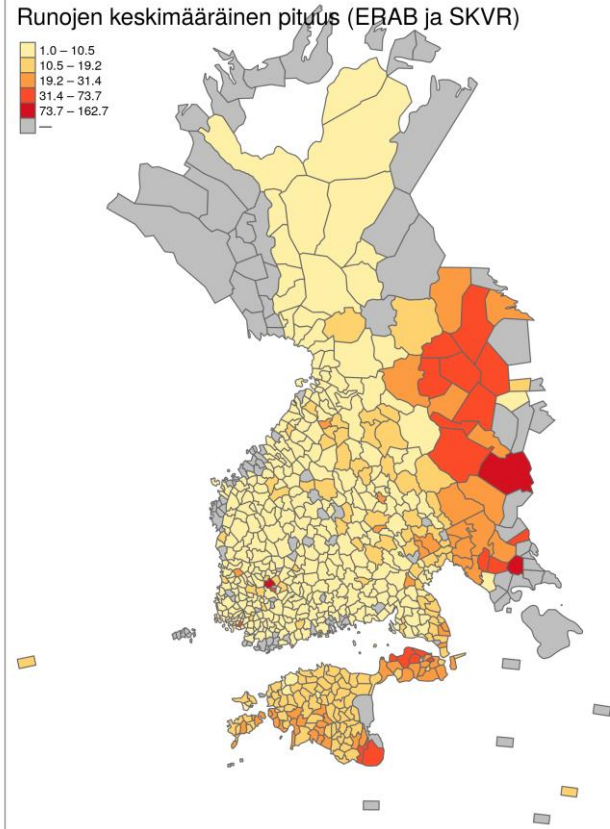
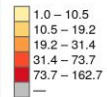
Runojen määrä (ERAB, SKVR ja JR)

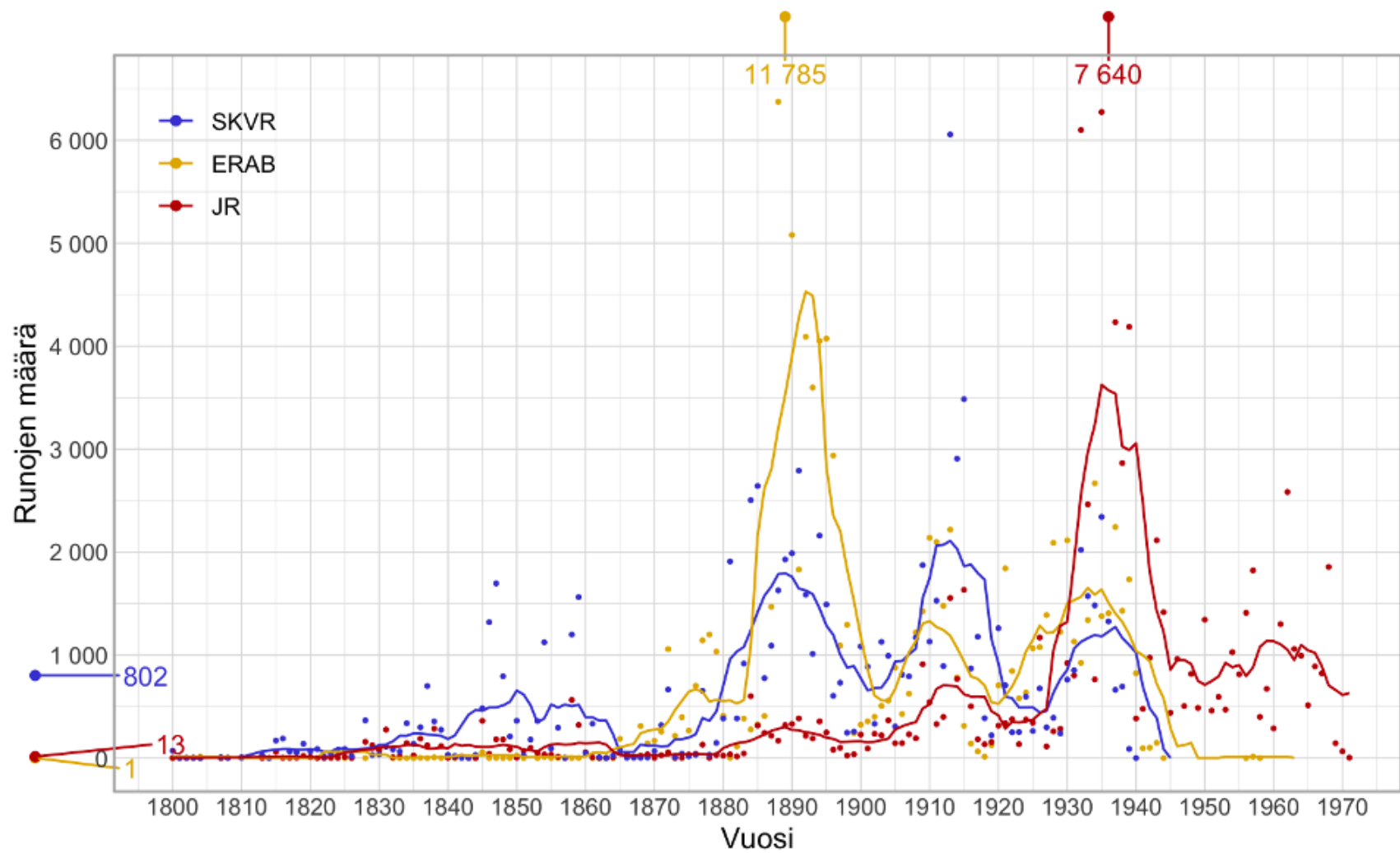


Hakemiston runotyyppien määrä (ERAB ja SKVR)



Runojen keskimääräinen pituus (ERAB ja SKVR)





Runojen määrä

- 1. Kertovat runot
- 2. Lyriikka
- 3. Erilaisissa tilanteissa
- 4. Häärinot
- 5. Lastenrunot
- 6. Loitsut
- 7. Erilaisia pieniä runoja
- 8. Sekalaisia runoja

1 000

1800 1810 1820 1830 1840 1850 1860 1870 1880 1890 1900 1910 1920 1930 1940

Vuosi

1 610 2 089 2 139 2 185 1 543 1 779

500 480

115

86

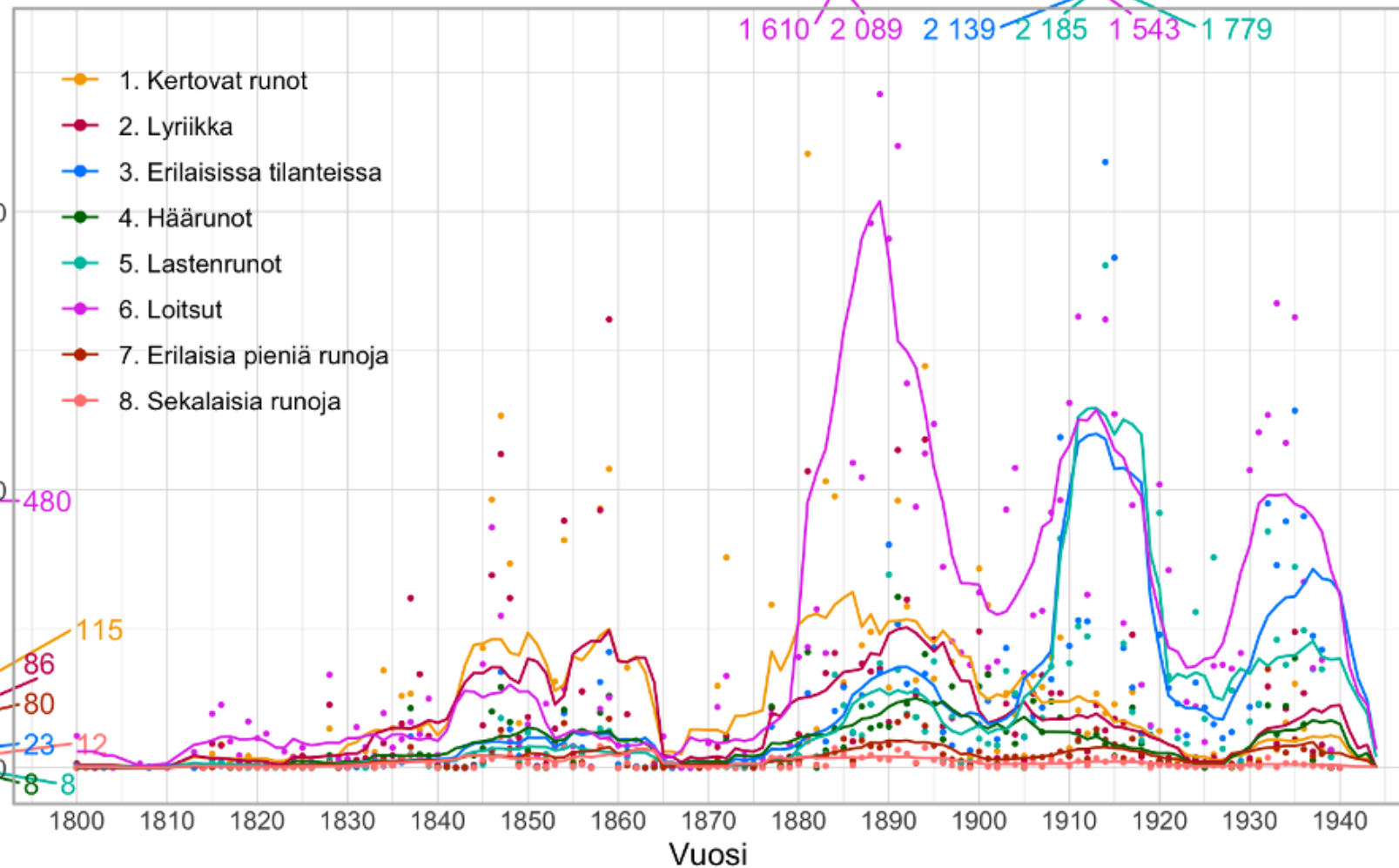
80

23

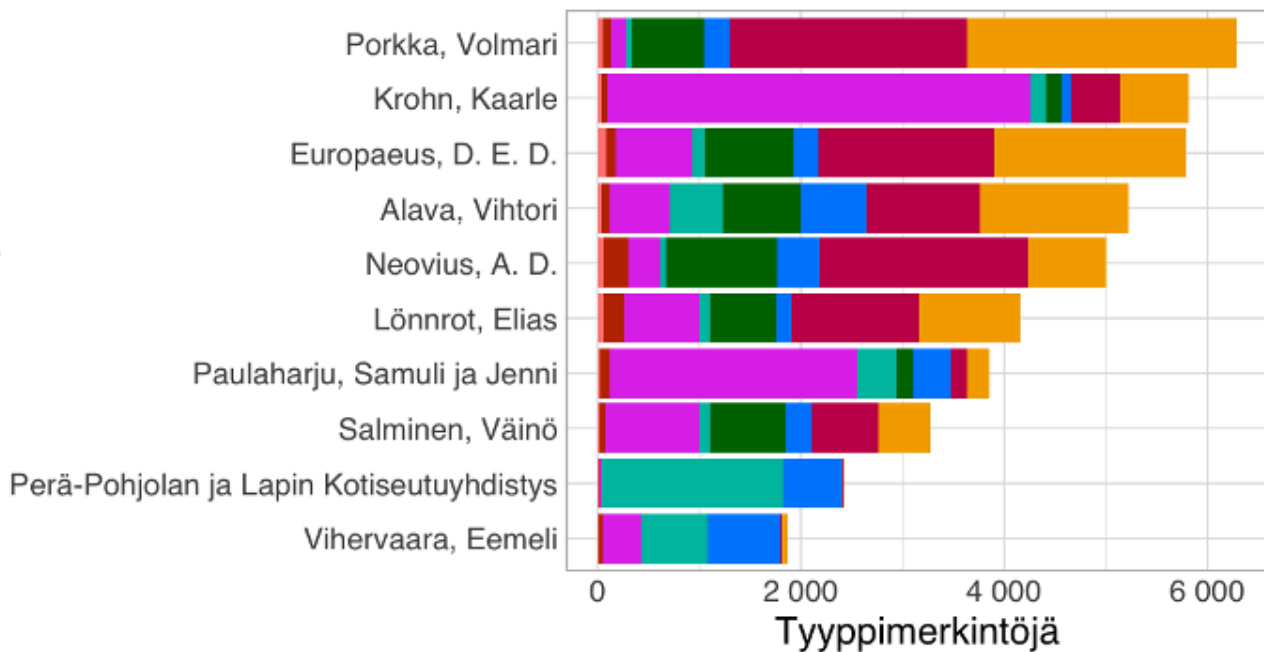
12

8

8



Kerääjä



Päätyyppi

- 1. Kertovat runot
- 2. Lyriikka
- 3. Erilaisissa tilanteissa
- 4. Häärunot
- 5. Lastenrunot
- 6. Loitsut
- 7. Erilaisia pieniä runoja
- 8. Sekalaisia runoja

ERAB-korpuksen tekeillä oleva tyyppihakemisto

Laulud noorrahva elust

Kosjad

Tule mulle!

Neiu

Poisid

Neidude õpetamine

Unelmad ja ootused

Poiste õpetamine

Lüroepilised laulud

Kosjafantaasiad ja pereelu

Müütilised laulud

Laulud argielust

Laulud sõjast

Legendilaulud

Looduslaulud

Loomad ja linnud

Aastaajad ja loodusnähtused

Taimed

Mõistatuslaulud

Laulud ühiskondlikest vahekordadest

Mõis

Orja laulud

Peremees ja sulane

Rikas ja vaene

Küla

Murelaulud

Vaeslaps

Ma hual

Mure ja kurbus

Laulud meelelahutamiseks

Teekäigulaulud

Laulumängud

Naljajalaulud

Imed

Tubakas, kõrts ja joodikud

Pillimäng ja tants

Laulud laulust

Laulust ja laulikust

Laulu võim

Kust laulud saadud

Suude sulg

Arg laulik

Laulikute sõimlemine

Töölaulud

Meestetööd

Karjase laulud

Lõikuslaulud

Talgulaulud

Naistetööd

Laulud abielust

Abielunaise põli

Abielumehe põli

Must naine

Põlvist põlvema

Lastelaulud

Ahellaulud

Liiri-lõõri!

Hõltsa

Muud lastelaulud

Laulud kodust ja lapsepõlvest

Kasvatuse asjata

Emajätk

Kodu

Sugulased

Kalendrilaulud

Kiigelaulud

Sanditamislaulud

Mardilaulud

Kadrilaulud

Vastilaulud

Pulmalaulud

Loitsud

Laulud sõjast ja sõjast

Improviseeritud

Verensulun yhteydessä esiintyvät aiheet

6. Loitsut

05. Tautiloitsut

Raudan sanat

Syntyys

Kiven sanat

Tulen sanat

Haava

Löylyn katu

Veren sanat

Veren sanat

Näkönsanat

Palon sanat

Puun sanat

Veren sanat

Haava

16. Syntylöitsut

Raudan synty

Voiteen synty

Näkönsanat

Veren synty

Tulen synty

Veren sanat

Löylyn synty

Veren sanat

Veren synty

Katun synty

06. Parannusloitsut

17. Sananlaskusynnyt

11. Karjan taudit

01. Tietäjän sanat

1. Kertovat runot

1. Epiikka

Polvenhaava

Kultanelto

Veren sanat

Lahvaretki

2. Lyriikka

01. Laulun sanat

01. Laulun sanat

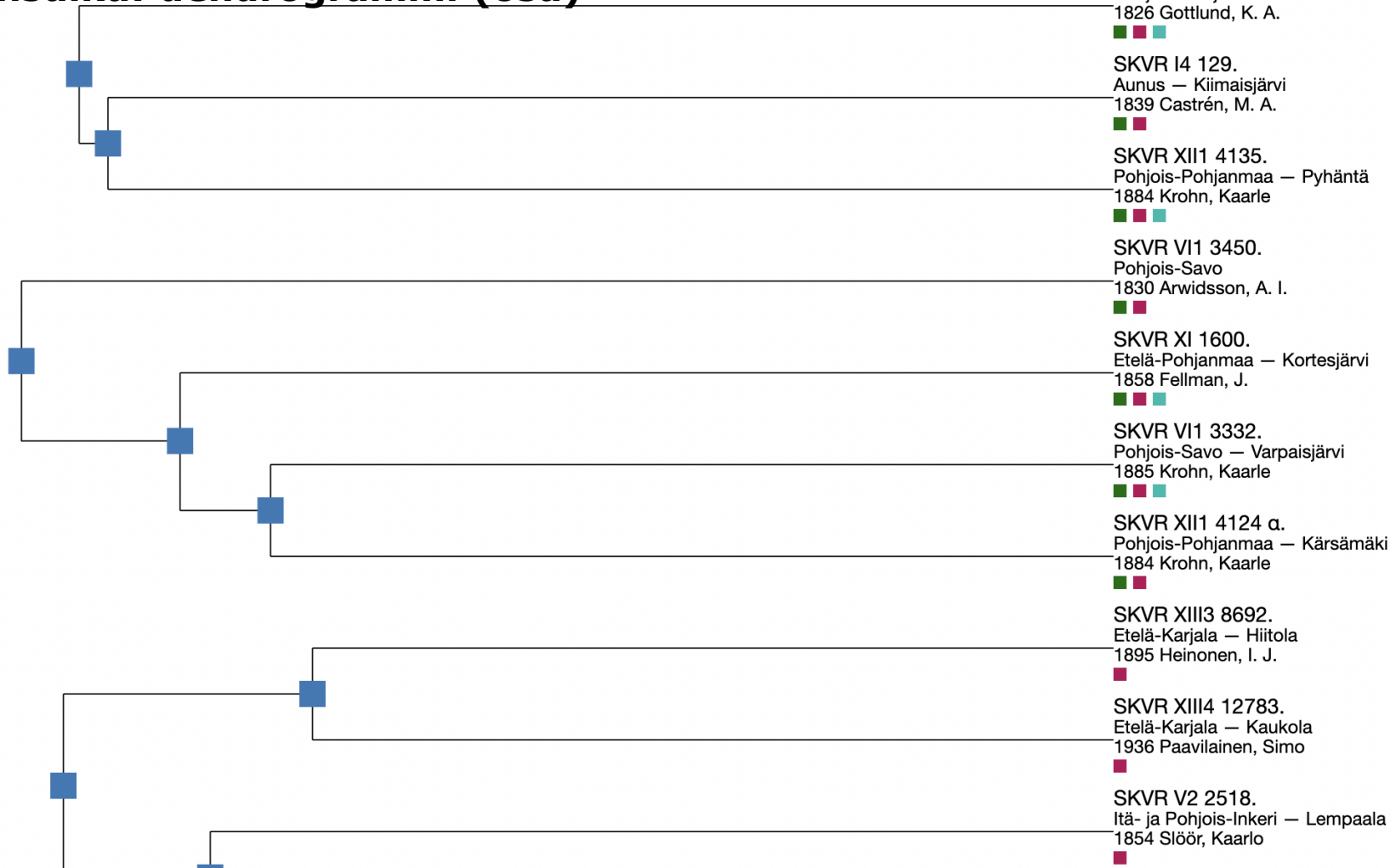
5. Lastenrunot

1. Lastenrunot

7. Oikea perhe runo

1. Lastenrunot

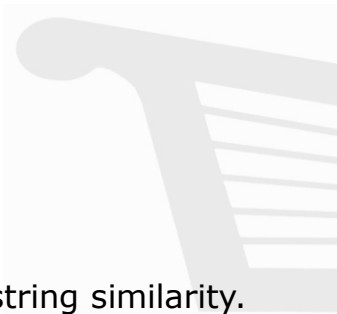
Verensulku: dendrogrammi (osa)



Similarity recognition



- character bigram vectors and algorithmic clustering of poetic lines
 - similarity of poetic lines, passages and entire texts
 - treat line types as if they were words
- local verse types, language and similar sound patterns affect the results
 - alliteration patterns were an issue



#15 Veri seiso, niinkuin seinä,

Cluster (1070)



Export as ▾ Map Type distribution Cluster network Clustering: default ▾

SKVR I1 297.

skvr01102970
Viena — Vuokkiniemi
1834 Lönnrot, Elias

³⁰Veri seiso niink[uin] seinä etc.

- Kertovat runot
 - 1. Epiikka
 - Polvenhaava
- Loitsut
 - 05. Tautiloitsut
 - Verensulku

See also: #219731 niinku helvetin perä seinä seiso (3) #93 niinkuin senkin veri helvetissä seisoo, (303) #323 No seiso veri niinkuin seinä niinkuin mieka meressä (309) #218522 Jeesus sano, että se seisoo nii[n]kun seinä, (3) #12507 5 Seiso niinkuin seiväs suossa, (37) #412913 niinkuin seinä. Pidätä veri, (2) #3468 Kuin sä seiso, seinä paisto. (63)

SKVR I1 298.

skvr01102980
Viena — Vuokkiniemi
1872 Berner, A.

⁵⁷Veri seiso niinkuin seinä,

- Kertovat runot
 - 1. Epiikka
 - Polvenhaava
 - Vellamon neidon onginta
- Loitsut
 - 05. Tautiloitsut
 - Verensulku

SKVR I1 298 a).

skvr01102981
Viena — Vuokkiniemi
1877 Borenius, A. A.

⁶⁴Veri#9 seiso niin kuin šeinä,

- Kertovat runot
 - 1. Epiikka
 - Polvenhaava
- Loitsut
 - 05. Tautiloitsut
 - Verensulku

SKVR I1 299.

skvr01102990
Viena — Vuokkiniemi
1879 Borenius, A. A.

¹⁰⁰Veri šeizo niin kuin šeinä,

- Kertovat runot
 - 1. Epiikka
 - Polvenhaava
- Loitsut
 - 05. Tautiloitsut
 - Raudan sanat
 - Verensulku
 - 16. Syntyloitsut
 - Raudan synty

SKVR VII3 loitsut 482.

skvr07204820
Pohjois-Karjala — Valtimo
1885 Krohn, Kaarle

COL: Krohn
ID: 482.

INF: Karhumpää, Simo Korhonen.
[Rauta - Suonten sanoja -
Mehiläinen voiteita-Veren manaus.]

LOC: Valtimo.
OSA: VII3 loitsut

SGN: n. 9930.

TMP: -85.
6. Loitsut
├ 05. Tautiloitsut
│ └ Raudan sanat
│ └ Verensulku
└ 16. Syntyloitsut
└ Raudan synty

Voi sinua, rauta raukka,
Kouta koukko, teräs tehto,
Ettäsuuri, ettäsuuri, ettäsuuri,

Kun maitona makasit,
5 Venyt vehnässä mykynä

Kasvahan kainalossa.
Vaen en puhu omalla suulla,

Puhun suulla puhtahalla,
Herran hengellä hyvällä,
10 Läpi luun lämpimän,
Läpi lämpimän lihoihin.

SKVR IX4 889.

skvr09408890
Keski-Suomi — Kivijärvi
1884 Krohn, Kaarle

COL: Krohn
ID: 889.

INF: Kinnula, Pietari Heinonen I. Ojala,
68 v., synt. Reisjärvellä.

LOC: Kivij.
OSA: IX4

SGN: 3429.

TMP: 84.
6. Loitsut
├ 05. Tautiloitsut
│ └ Raudan sanat
│ └ Verensulku
└ 16. Syntyloitsut
└ Raudan synty

Tyhtypä ennen Tyrjän koski,
Kunehtu kylän alati,
Joka ennen jokena juoksi,
Jokena kylän alati.
5 Tuopa Hilestä pataa,
Helvetistä kattilata,
Jolla verta keitetään,
Suonen päätä kuivataan!

Kussas ennen maitona makasit

10 Nuoren [neitosen] nisässä,
[Kasvannaisen kainalossa],

Et ollut suuri etkä pieni,
Et aivan koree.
Puhun suulla puhtahalla,
15 Herran hengellä hyvällä,

SKVR XIII1 4287.

skvr12142870
Peräpohjola — Simo
1893 Qvickström, L.

COL: Qvickström, L.
ID: 4287.

INF: Simojoki, Johan Sankala, 80 v.
Kuullut ehkä isältään.

LOC: Simo.
OSA: XIII1

SGN: 13.

TMP: -93.
6. Loitsut
├ 05. Tautiloitsut
│ └ Raudan sanat
│ └ Verensulku
└ 16. Syntyloitsut
└ Raudan synty

Rautapoika vuolahainen,
Vuolahaisen pojanpoika,
Et sinä silloin suuri ollut,
Kuss' kuohana kuhisit,
5 Kuss' vahtena valosit
Nuoren neitosen nisässä,

nuoren neitosen nisässä,

SKVR XIII3 8639.SKVR XII1 4221.SKVR XII1 4372.

skvr13086390
Etelä-Karjala — Sakkola
1891 Neovius, A. D.

COL: Neovius
ID: 8639.

INF: Yrjänä Kotti (Matti Riikosen
opettama.)

LOC: Sakkola.
OSA: XIII3

SGN: 346.

TMP: 22/11 87.
6. Loitsut
├ 05. Tautiloitsut
│ └ Raudan sanat
│ └ Verensulku
└ 16. Syntyloitsut
└ Raudan synty

Et sie silloin rauta ollut,
kui sie maitonna makasit

nuoren neitosen nisässä,

skvr12142210
Pohjois-Pohjanmaa — Tyrnävä
1891 Rautell, E. F.

COL: Rautell, E. F.
ID: 4221.

INF: Suutarin kylä. Antti Väli, 48 v.

LOC: Tyrnävä.
OSA: XII1

SGN: 279 -280.

TMP: -91.
6. Loitsut
├ 05. Tautiloitsut
│ └ Raudan sanat
│ └ Verensulku
└ 16. Syntyloitsut
└ Raudan synty

En puhu omalla suulla,

Puhun suulla puhtahalla,
Herran hengellä hyvällä,

skvr12143720
Peräpohjola — Sodankylä
1914 Paulaharju, Samuli ja Jenni

COL: Paulaharju.
ID: 4372.

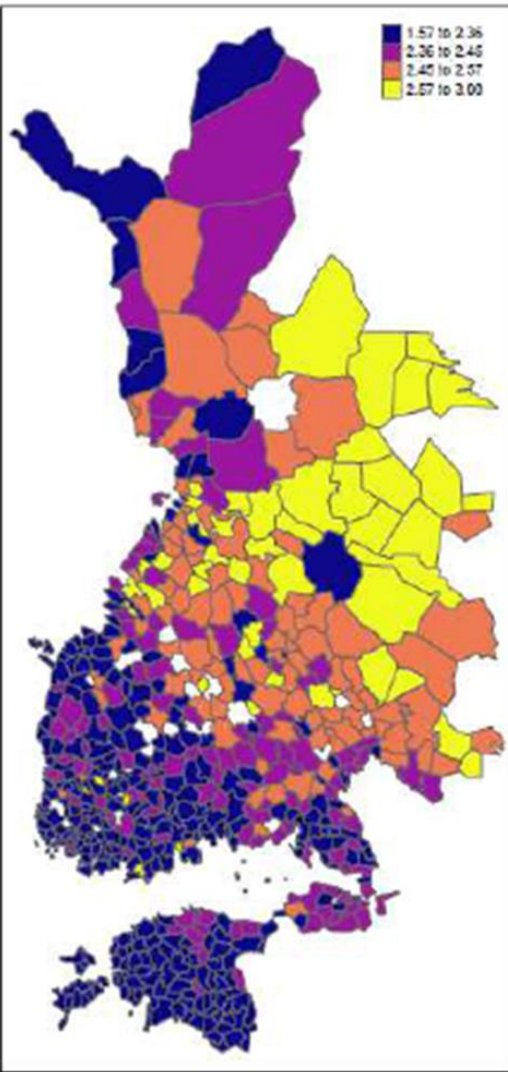
INF: Petkula. Sussu Aikio, Lanton
muori, 82 v.

LOC: Sodankylä.
OSA: XII1
SGN: Suomalais-Ugrilaisen Seuran
kok. III 76.

TMP: -14.
6. Loitsut
├ 05. Tautiloitsut
│ └ Raudan sanat
│ └ Verensulku
└ 11. Karjan taudit
└ 16. Syntyloitsut
└ Raudan synty

Rautakulta, lesuksen Jumalan
luoma,
Et sie kauhia ollut,
Kun maitona makasit,

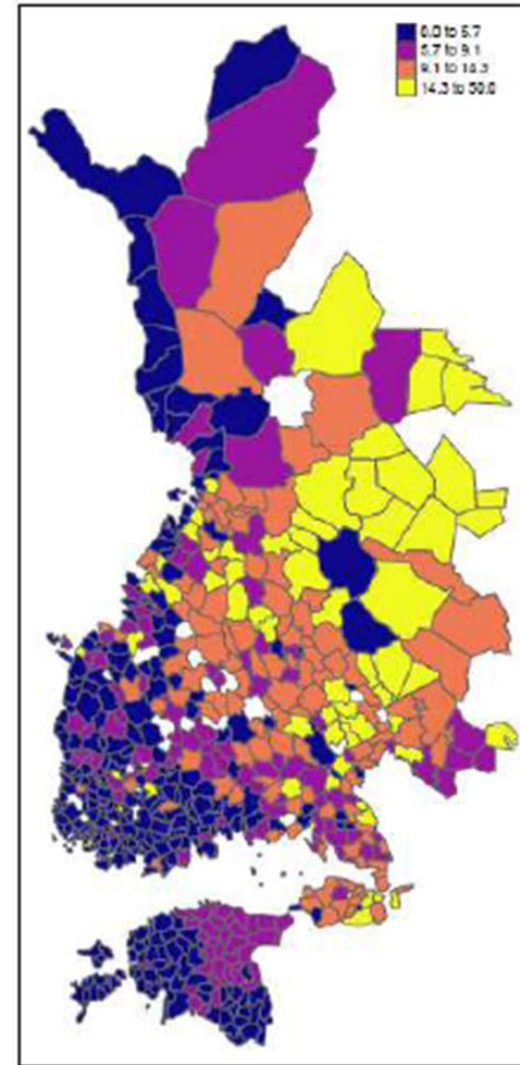
Vahtona valosit
5 Nuoren neitosen nisässä.



Regional variation of poetic meter

1) *Average word length in syllables in the runosong texts for each parish in the corpus*

2) *Total percentage of the most common line structures typical of quantitative runosong metre (233, 323, 332) in the runosong texts for each parish in the corpus*



Tekeillä

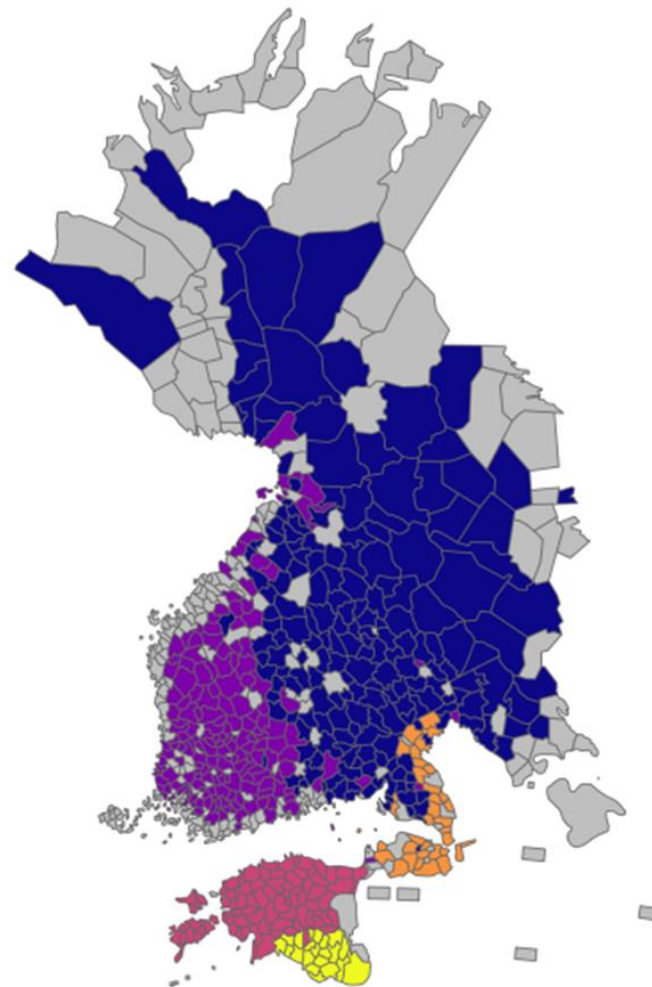
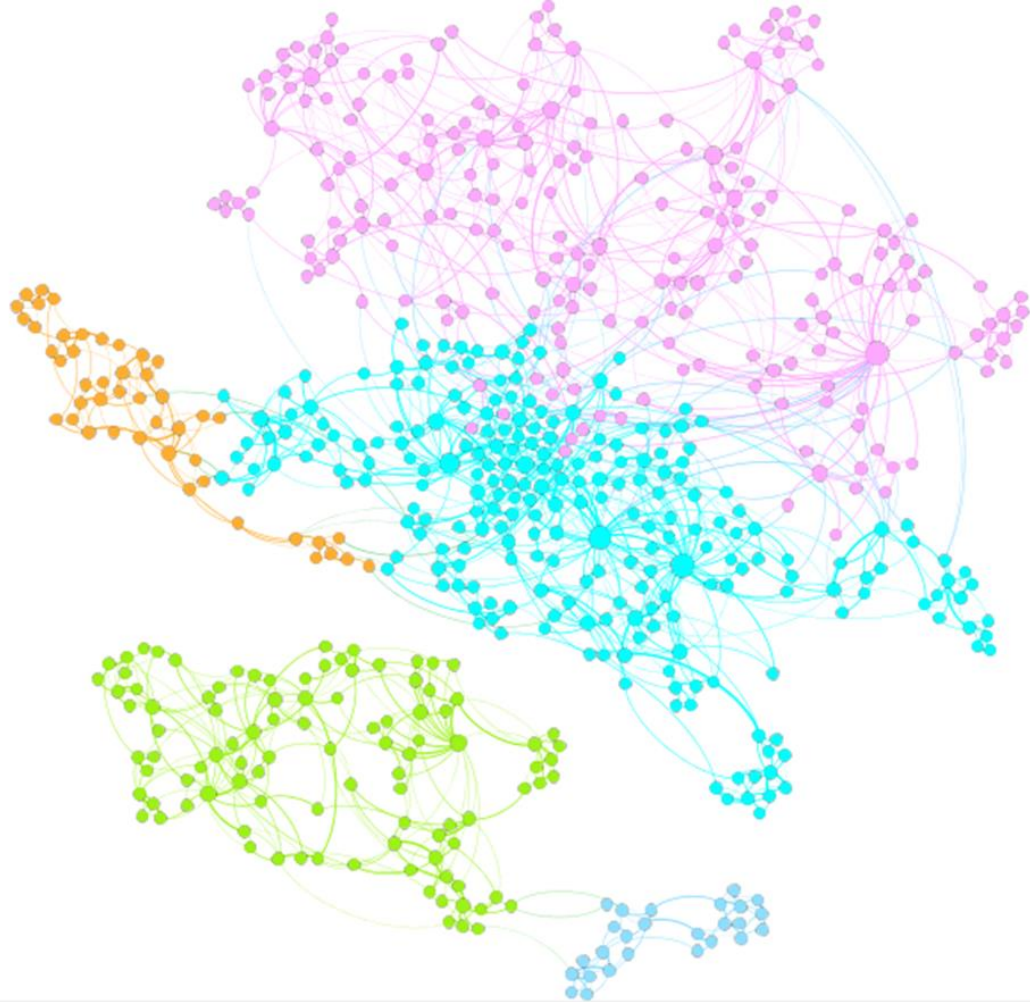


- suullisen ja kirjallisen väliset vuorovaikutukset
- aiempien runotyypinhakemistojen analyysi
- samankaltaisuuslaskennan arviointi: missä määrin on mahdollista ylittää kielialueiden välisiä rajoja?
 - eli paljonko on yhteisiä formuloita tai säetyyppejä, joissa riittävän samankaltaisia sanoja?
- runokohtaisten kertauskaavojen analyysi

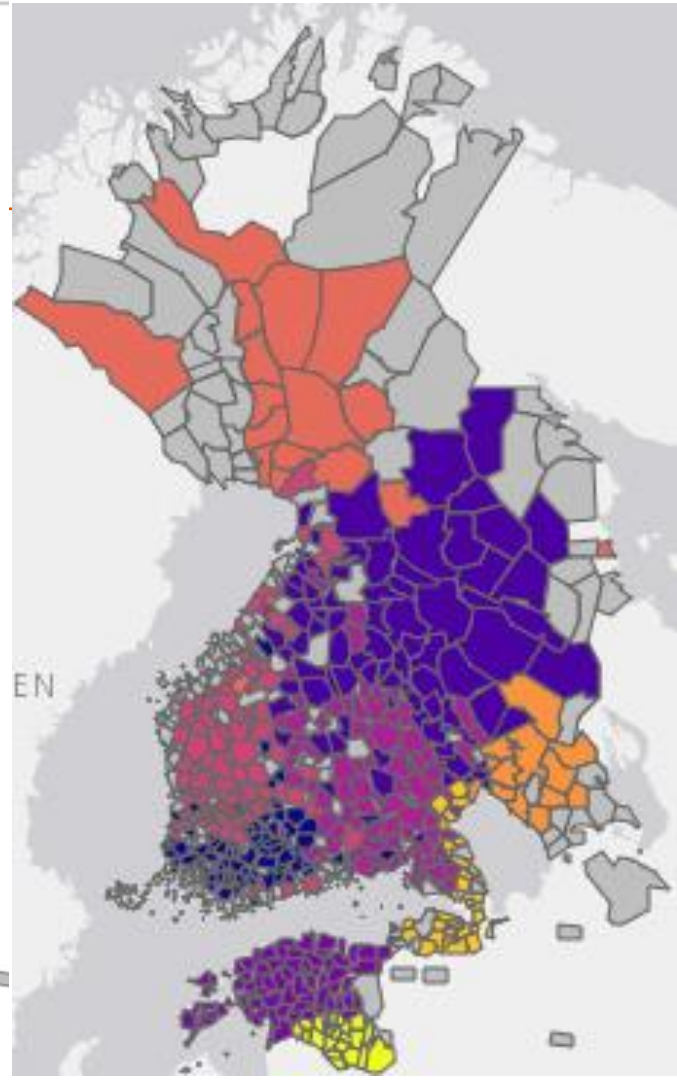
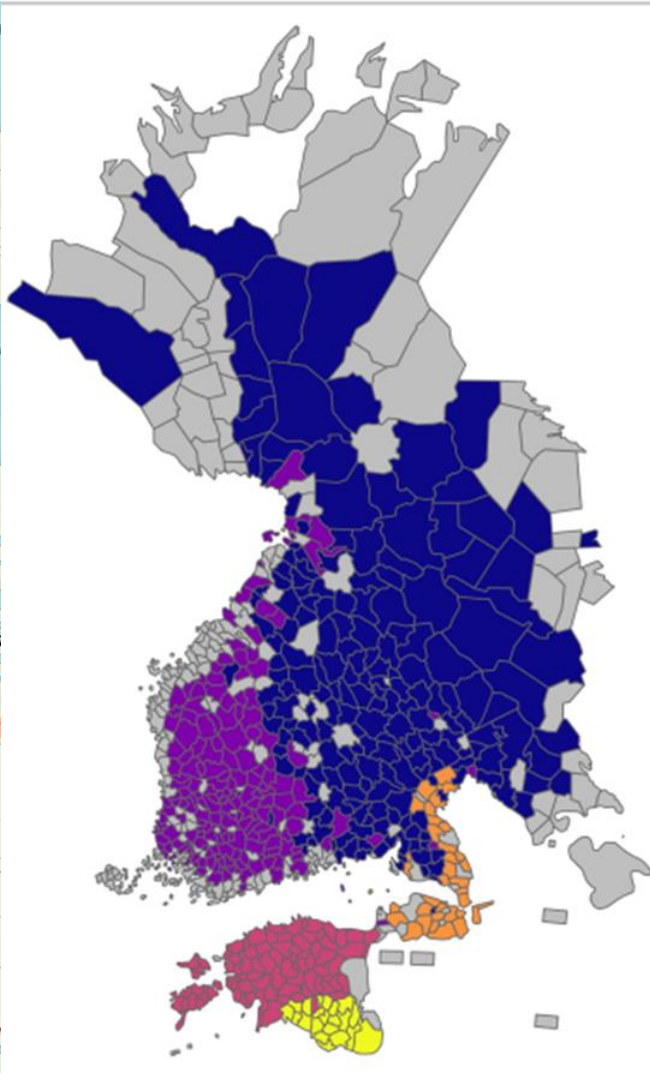
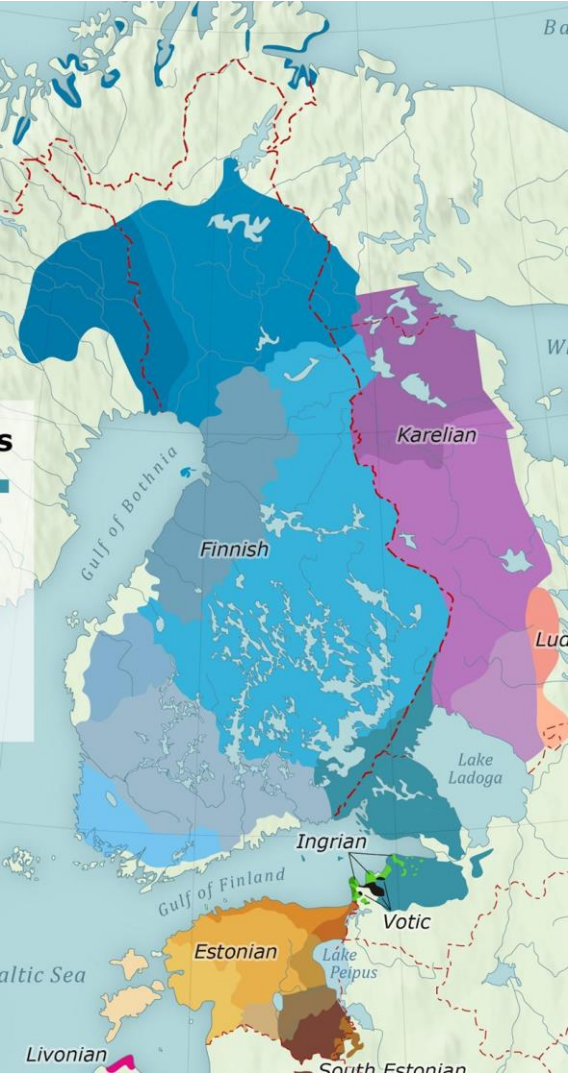
Seuraavissa hankkeissa kenties



- variaation monitasoisuus: millä tavoilla eri runotyypit ja lajit ovat sidoksissa toisiinsa?
- runokielen piirteiden, kiteytyneiden ilmausten, motiivien, säe- ja runotyyppien alueelliset levinneisyydet
 - suhde tallennushistoriaan, tallennusaikaisiin kielellisiin, kulttuurisiin ja etnisiin paikallistilanteisiin, erilaisiin modernisaatioprosesseihin sekä kielihistoriaan
- laajempi suullisten ja kirjallisten runojen vuorovaikutuksen analyysi
 - riimilliset kansanlaulut
 - arkkiveisut



Sarv: stylometric network of most common words (word forms) in the data



Pohdinnassa: miten laskea ja visualisoida runojen ja aiheilmien variaatiota isossa korpuksessa?

